



Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Vuilputstraat (Meulebeke, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2017K177

November 2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.2 Onderzoeksopdracht	7
1.2.1 Onderzoekskader	7
1.2.2 Juridische context	7
1.2.3 Randvoorwaarden	8
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	8
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	13
1.2.6.1 Methode	13
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie	13
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	13
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	13
1.2.6.5 Verstoringshistoriek	14
1.3 Assessmentrapport	15
1.3.1 Ruimtelijke situering	15
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	16
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	16
1.3.2.2 Geologie	17
1.3.2.2.1 Tertiair	17
1.3.2.2.2 Quartair	18
1.3.2.3 Bodem	19
1.3.2.3.1 Bodemtypes	19
1.3.2.3.2 Bodemerosie	20
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	21
1.3.2.5 Hydrografie	22
1.3.3 Gekende archeologische waarden	23
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek	23
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	23
1.3.3.1.2 Historische kaarten	25
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	28
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	32
1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader	35



1.4	Synthese	36
1.4.1.1	<i>Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed</i>	<i>36</i>
Deel 2:	Bibliografie.....	37
Deel 3:	Bijlagen.....	38

FIGURENLIJST (2017K177)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....	9
Figuur 4: Huidige toestand van het terrein. (Bron: OBO).	10
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).....	11
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).....	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).....	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Ter Borch, Sanderus, 1641 (Bron: Heemkundige Kring Molenbeke).....	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Koninklijk Belgisch Rijksarchief).	26
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 17: projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	27
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	32
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).	35

TABELLENLIJST (2017K177)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.5

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

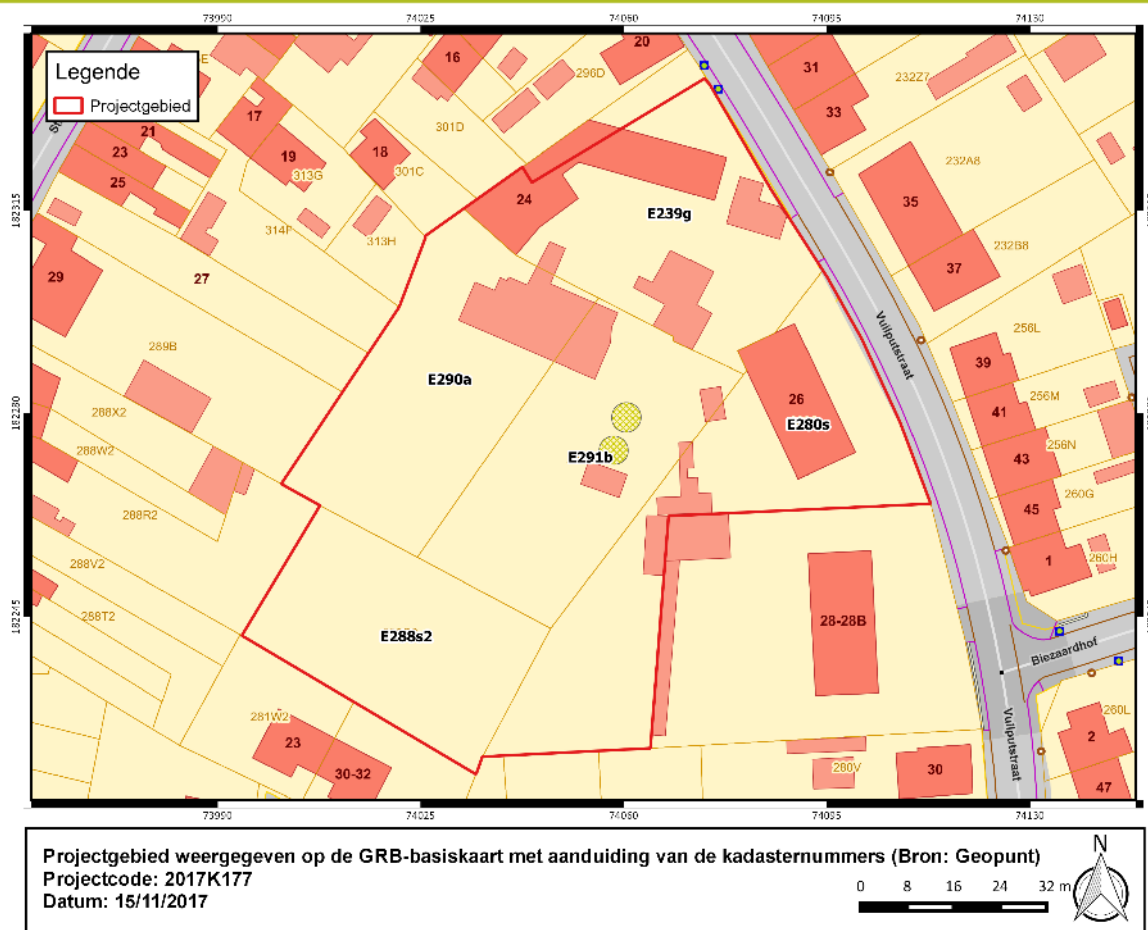
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

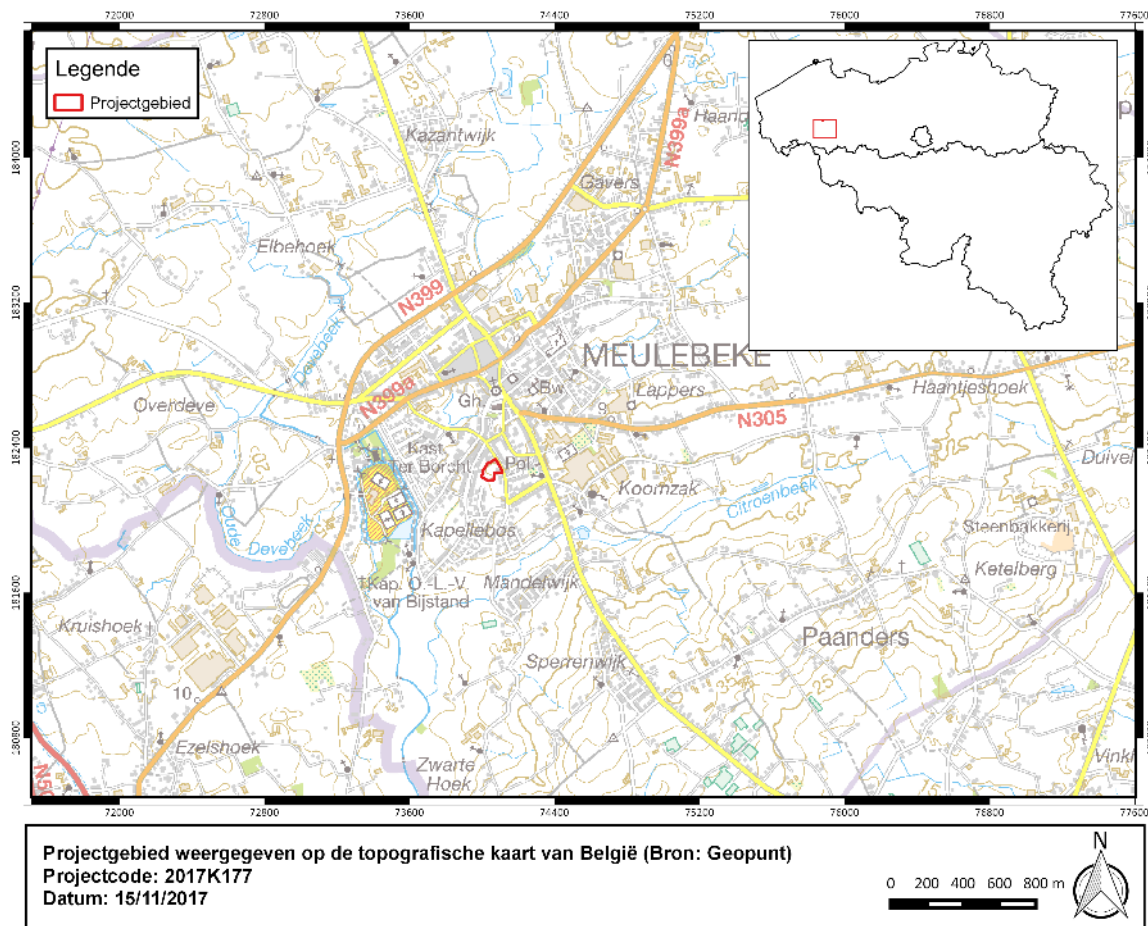
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Meulebeke
	Deelgemeente	/
	Postcode	8760
	Adres	Vuilputstraat 8760 Meulebeke
	Toponiem	Vuilputstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 73957 Y _{min} = 182213 X _{max} = 74148 Y _{max} = 182345
b) Het kadaasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Meulebeke, Afdeling 1, Sectie E, nr's: 239g, 290a, 291b, 288s2 & 280s Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	



Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).



Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een verkaveling. Het projectgebied wordt in deze studie Vuilputstraat Meulebeke genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Vuilputstraat Meulebeke. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich deels in een zone bestemd als woongebied en deels in een zone bestemd als woonuitbreidingsgebied. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt, noch binnen een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 7653 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. Het onderzoeksterrein is thans nog bebouwd. Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Vuilputstraat Meulebeke werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

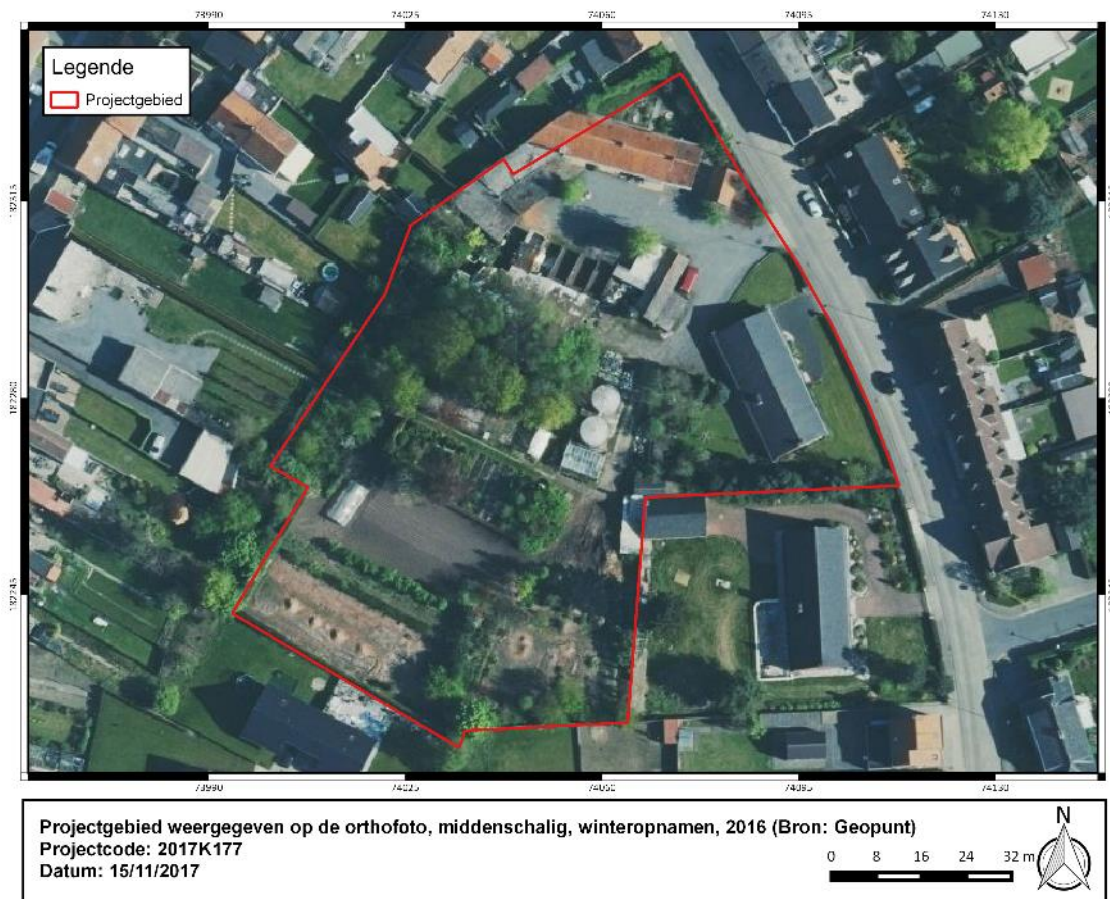
In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

Totale oppervlakte onderzoeksterrein: 7653 m²

Huidige toestand van het terrein:

De orthofoto - sequentie toont een evolutie in het bodemgebruik binnen de contouren van het plangebied gedurende de laatste decennia. Vanaf de orthofoto van 1971 is er duidelijk verspreide bebouwing waarneembaar binnen de contouren van het onderzoeksterrein. Er is continuïteit in deze bebouwing waarneembaar op de orthofoto's 1979-1990 en 2000-2003. In de periode 1964-2016 situeerde zich ter hoogte van het onderzoeksterrein een kleinhandel in mazout, kolen en gas. De orthofoto van 2016 toont een verharde inrijlaan, binnenkoer, een aantal bouwstructuren, verspreide vegetatie en tuingebied. Centraal situeren zich twee mazouttanks. Op de meest recente orthofoto is te zien dat de twee mazouttanks (2x 117000 liter) afgebroken zijn. Tevens is centraal een voormalige kolenopslag gesloopt. Het is niet geweten of de huidige gebouwen onderkelderd zijn.



Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

Foto 1



Foto 2: voormalige opslag kolen



Foto 3: voormalig gebouw



Foto 4: ondergrondse mazouttank voor verwarming)



Foto 5: voormalige bovengrondse tanks (2x 117.000l)



Foto 6: voormalige bovengrondse tanks (2x 117.000l)



Figuur 4: Huidige toestand van het terrein. (Bron: OBO).



Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).

Geplande ontwikkeling:

Na sloop van de bestaande bebouwing plant de opdrachtgever een verkaveling van 14 loten met bijhorende groene zone en wegenis.



Gemeente MEULEBEKE

1ste Afdeling, Sectie E, perceelnummers 280 S - 288 S2 - 290 A - 291 B en 293 G/ex



SCHAAL 1/500



Landmeterskantoor VAN HEE bvba

Spinnekensambachtstraat 14-16 8850 Ardooie

tel.: 051 / 22 69 91 fax: 051 / 22 75 24

GSM: 0495 / 50 55 19 e-mail: landmeter@scarlet.be

Opmetingen - Afmetingen - Schakelingen - Expertises -
Plaatsbeschrijvingen - Verkavelingen - Hoogtemetingen -
Digitale uitwerkingen - Cadastreerplanningen

VERKAVELINGSONTWERP

dit is geen geldige meettitel

15/11/2017

0m 10m 20m 30m 40m 50m

© Landmeterskantoor Van Hee bvba
Iedere reproductie is slechts toegestaan met voorafgaande schriftelijke toestemming van Landmeterskantoor Van Hee

Figuur 6: Verkavelingsontwerp (Bron: opdrachtgever).

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

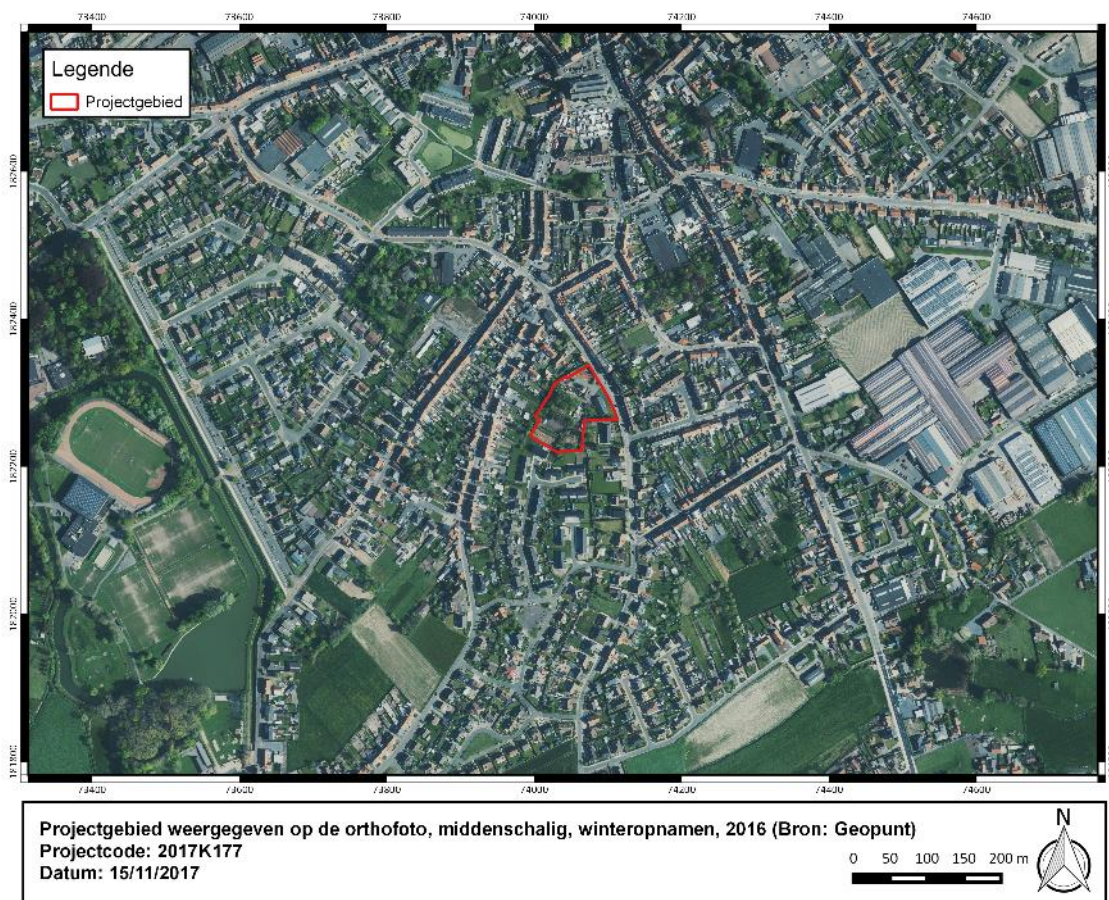
1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Meulebeke, in de provincie West-Vlaanderen. Meulebeke grenst ten noorden aan Pittem en Tielt, ten oosten en zuidoosten aan Oostrozebeke en ten zuiden en zuidwesten aan Ingelmunster en ten westen aan Emelgem en Ardooie. Het onderzoeksterrein grenst in het oosten aan de Vuilputstraat. Precies ten westen en ten zuiden situeren zich respectievelijk de Steenstraat en de Edgar van Baveghemstraat. De dorpskern van Meulebeke situeert zich ca. 350 meter ten noorden.

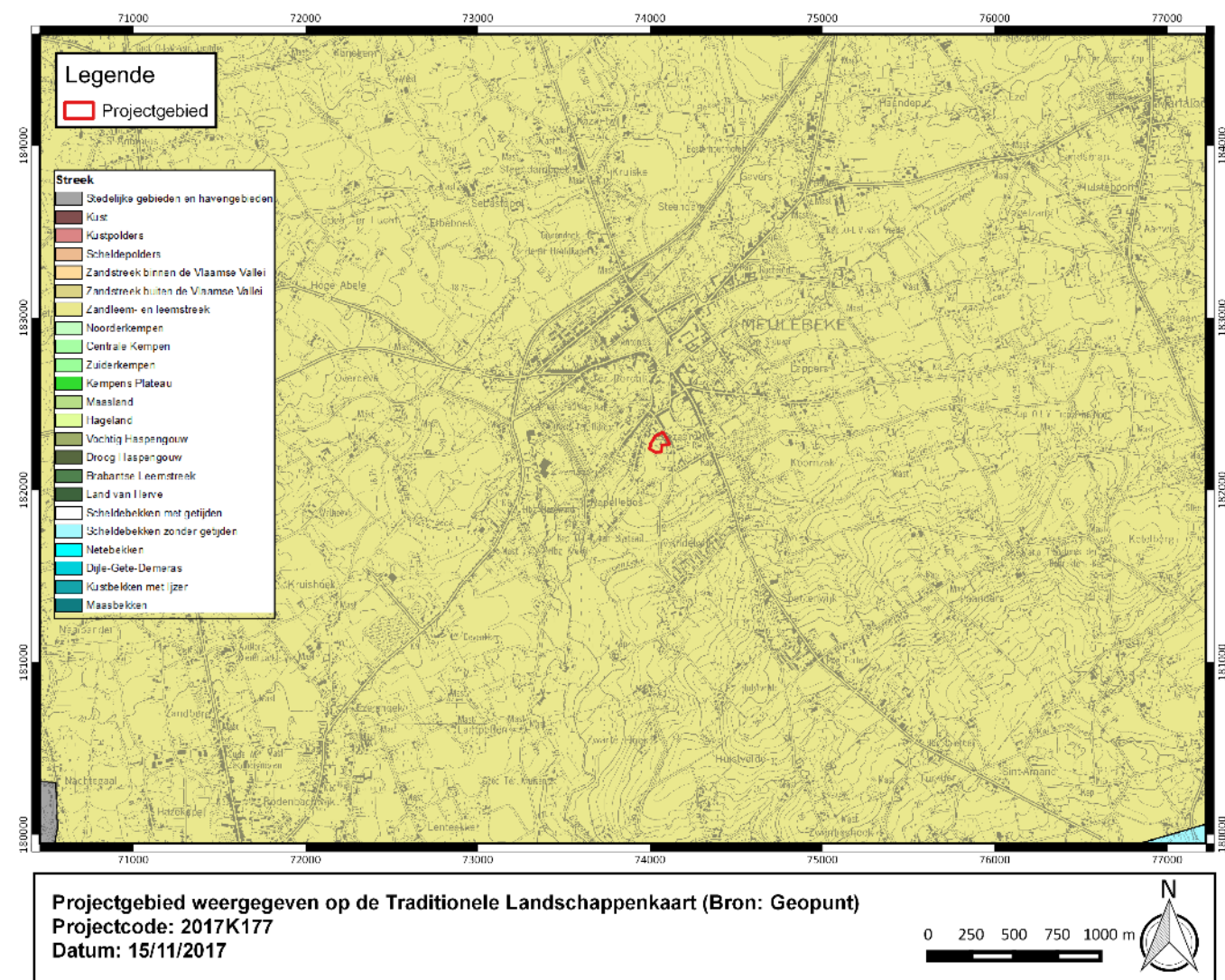


Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het onderzoeksterrein is gelegen in de zandleem- en leemstreek.



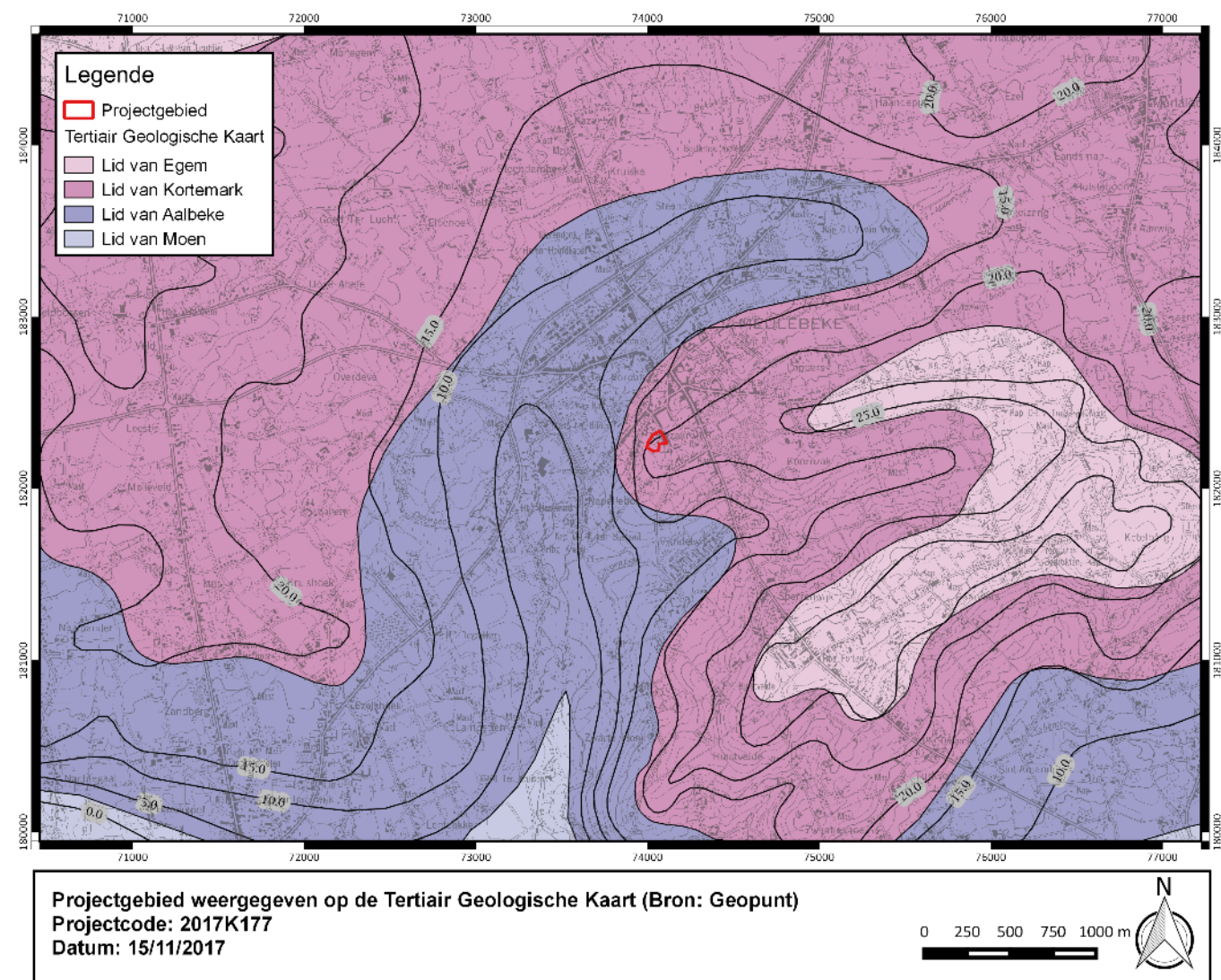
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Kortemark** (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

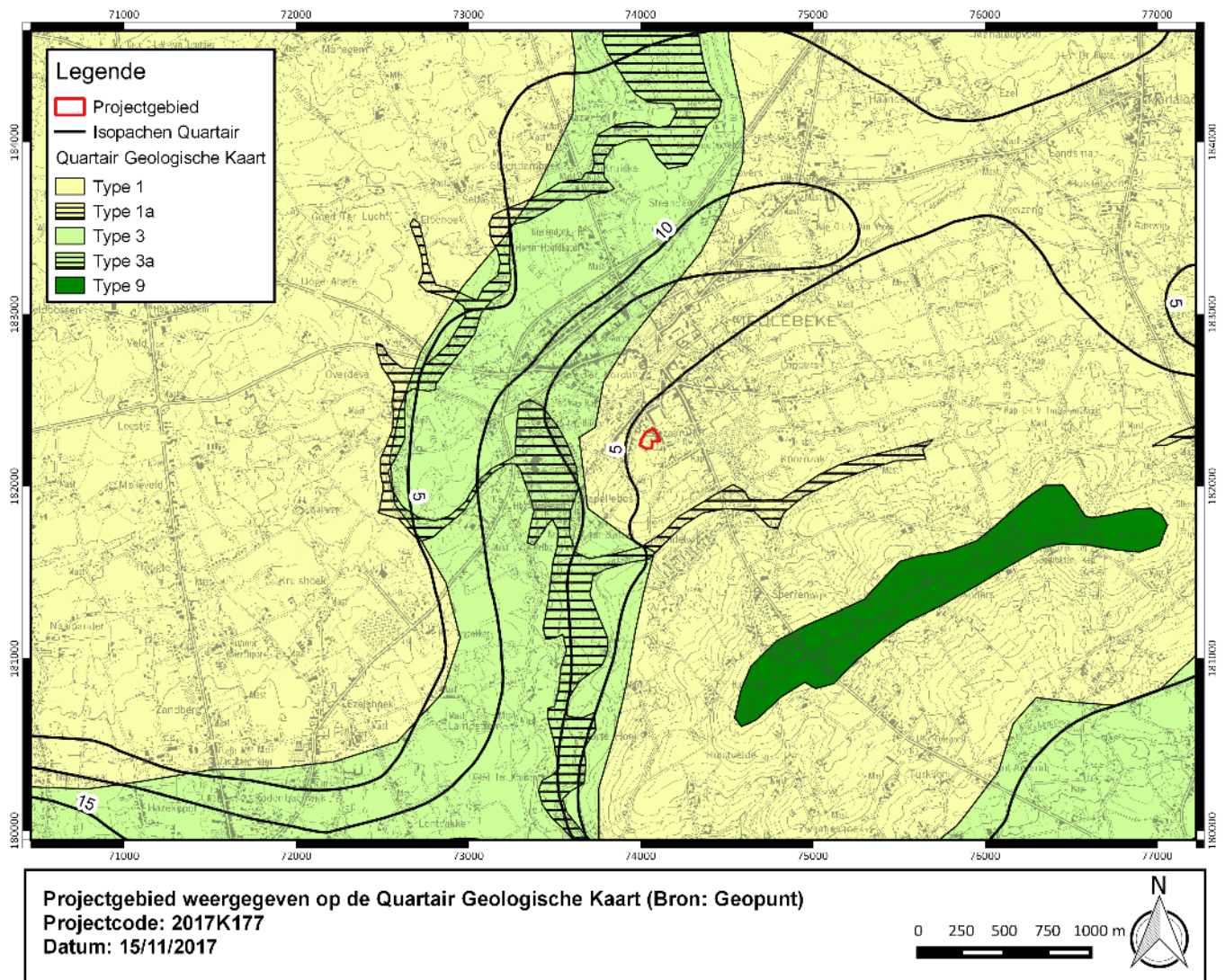
Het oudste lid is het **Lid van Kortemark** en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleiig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf.



Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

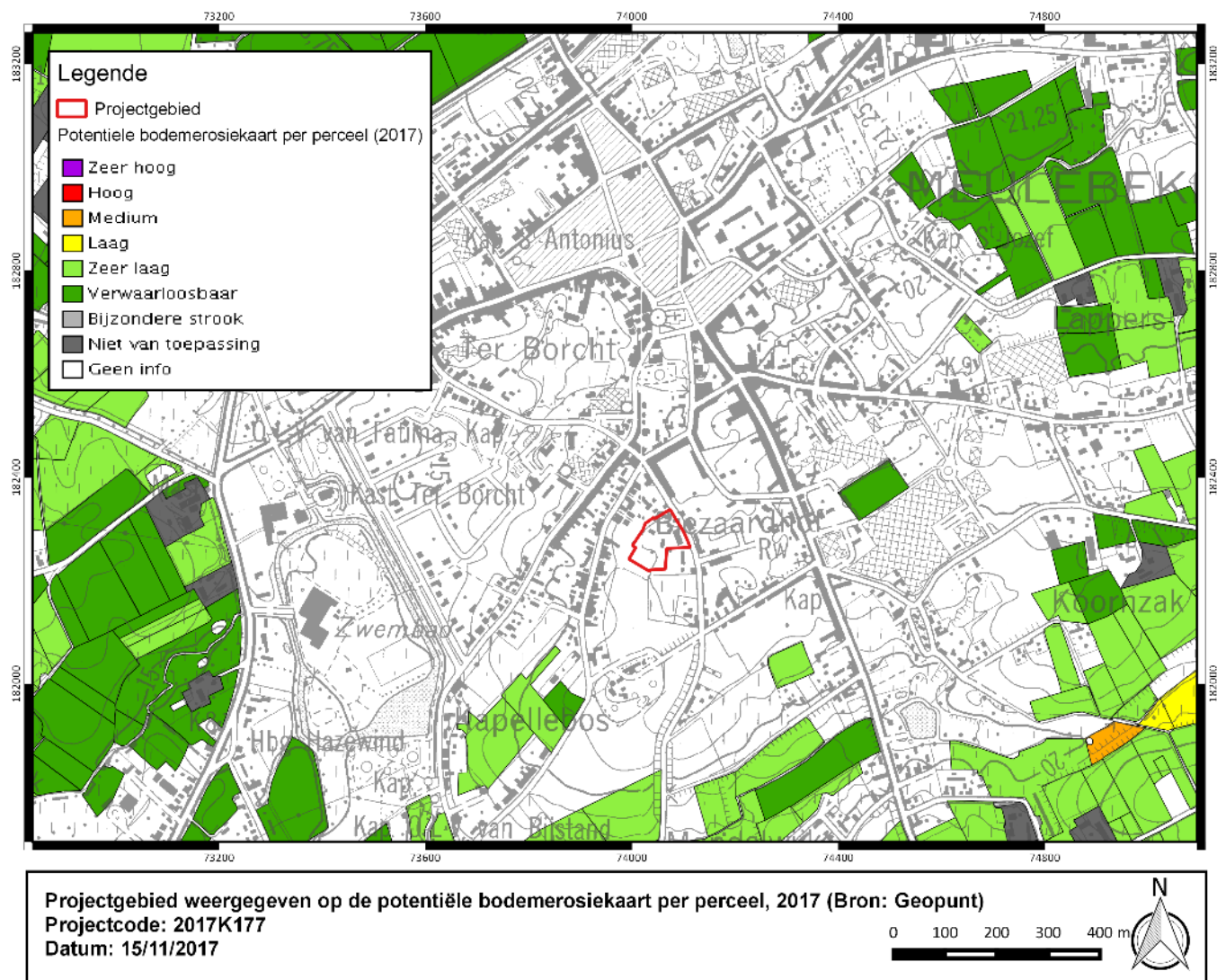
1.3.2.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.



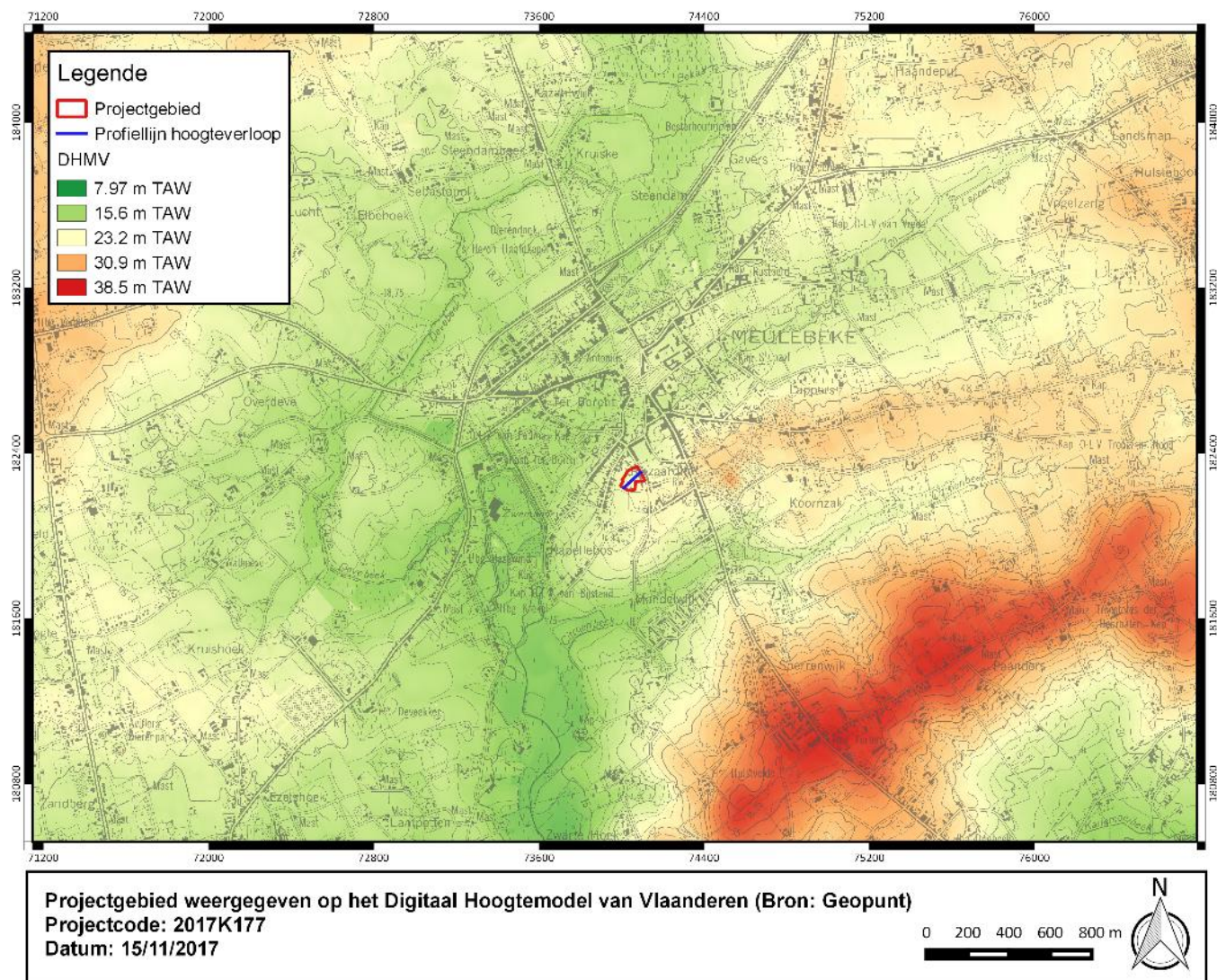
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie



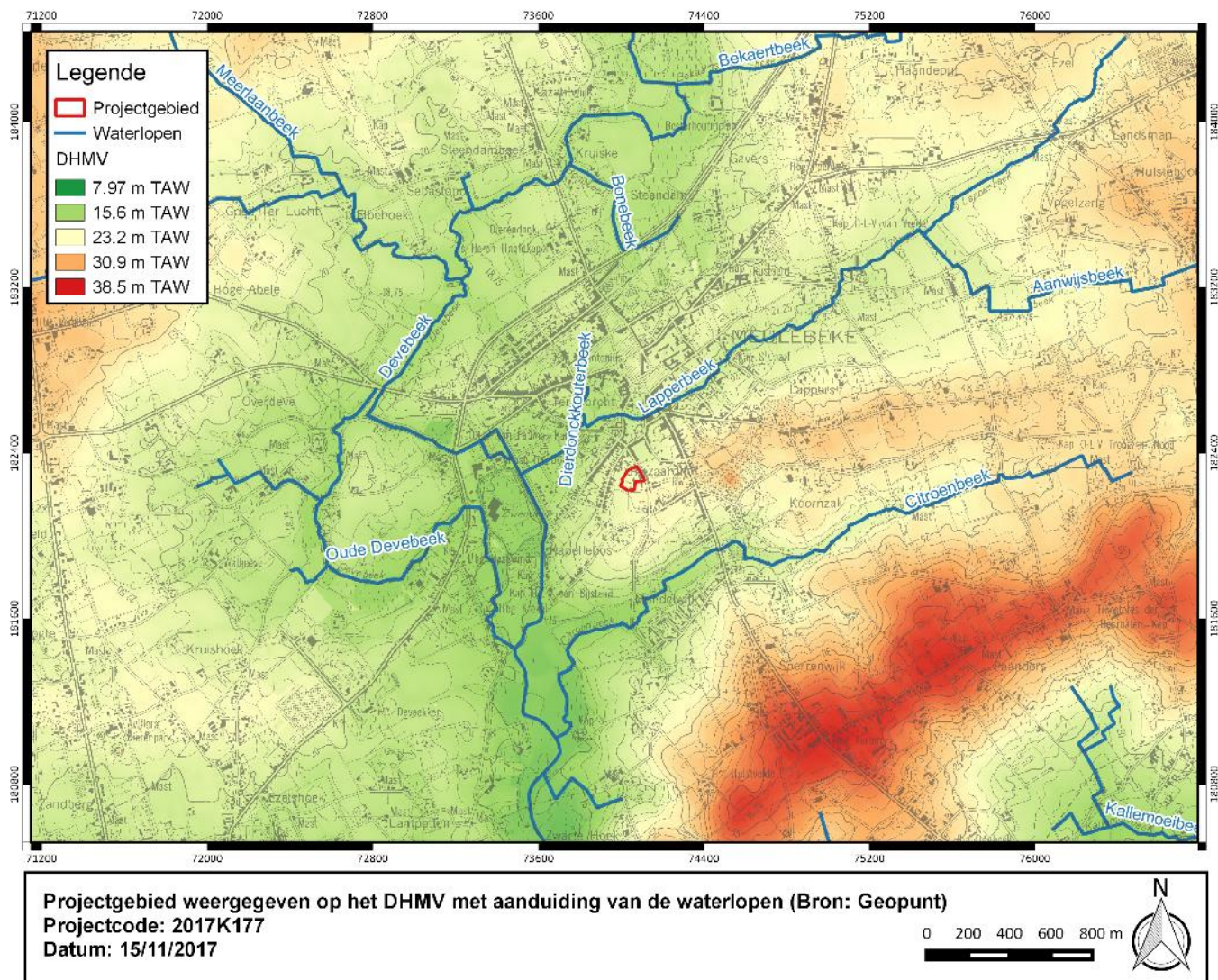
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop



Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie



Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

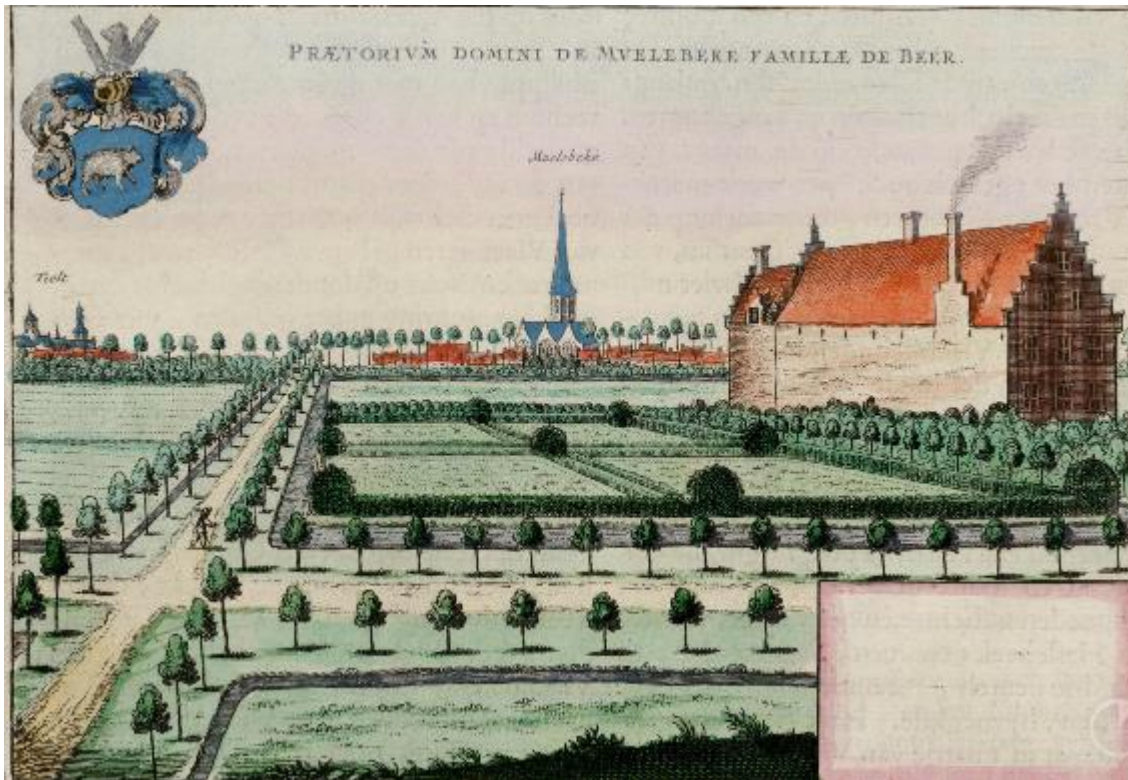
1.3.3.1.1 Historische achtergrond

Meulebeke situeert zich op een uitloper van het zandlemig Plateau van Tielt, dat in het zuiden is begrensd door een dalsliert van de Mandel. Binnen het huidige grondgebied van de gemeente zijn Neolithische silexartefacten opgegraven die wijzen op de vroege nederzettingen in het grondgebied. Deze nederzettingen situeren zich aan de Paanders, het 'Goed Ter Lucht', en een zone nabij de oude spoorlijn naar Ingelmunster. De Bruggesteenweg gaat wellicht terug op een Romeinse heirweg. Daarnaast kruisen bij de huidige Plettinckplaats twee kleinere verbindingswegen uit de Romeinse tijd. Nabij het 'Dooder Liedon Land' werden bij een opgraving van een Romeins vlakgraf wapens en aardewerk aangetroffen.

Toponiemen zoals Robrechtgem en Manegem wijzen op oude Frankische nederzettingen. Tevens was er reeds een opgraving van een vlakgraf uit de Merovingische periode. Gedurende de vroege middeleeuwen ressorteert Meulebeke onder het bisdom Doornik en tegen het einde van de 7^{de} eeuw is de streek reeds gekerstend. De eerste bidplaats wordt nog in de 7^{de} eeuw opgericht aan het knooppunt van verschillende verbindingswegen en geleidelijk aan ontwikkelt zich hier een dorpskern. Meulebeke wordt aan het einde van de 9^{de} eeuw enkele malen geteisterd door invallen van de Noormannen. Gedurende de middeleeuwen wordt het moerasgebied rond de oude Devebeek drooggelegd waardoor o.a. de Borchmeersen ontstaan, die zich nabij het projectgebied bevinden.

Net als het nabijgelegen Ingelmunster is Meulebeke een heerlijkheid van het leenhof van Dendermonde, is het gelegen in de kasselrei Kortrijk en is het samen met 21 andere parochies onderworpen aan de Roede van Tielt. De oudste vermelding van Mulenbeca dateert uit 1100. De hoofdheerlijkheid van de gemeente is Ter Borch. In 1436 gaat Ter Borch over tot het geslacht vander Douve, dat de naam 'Van Meulebeke' aanneemt. Dit onderschrijft de band tussen het kasteeldomein en het dorp. Op het einde van de 15^{de} eeuw gaat het domein over op de familie De Beer. Deze familie blijft bezitter van de heerlijkheid Meulebeke tot aan het einde van de 18^{de} eeuw. De beer op het wapenschild van Meulebeke is een verwijzing naar de familie De Beer, die sterk zijn stempel zal drukken op de Meulebeekse geschiedenis. De eerste stenen kerk van Meulebeke dateert uit ca. 1100. Vanaf de 14^{de} eeuw speelt de Mandelvallei een voorname rol in de vlasindustrie. Aan het eind van de 15^{de} eeuw telt Meulebeke reeds 2000 inwoners.

De 16^{de} eeuw betekent een enorme bloei voor de vlas-en linnenindustrie. Gedurende de 17^{de} eeuw zal het economisch belang van deze nijverheden nog toenemen. Tijdens de 17^{de} eeuw wordt Meulebeke echter vaak belaagd door plunderende legers, waaronder de Fransen, die in 1645 de Sint-Amanduskerk in brand steken. De oorlogsproblemen zorgen samen met aanhoudende pestepidemieën voor een algemene verarming en bevolkingsrecessie in de regio. In 1655 verheft Filips IV de heerlijkheid Meulebeke of Ter Borch tot baronie als dankbetuiging aan Nicolas de Beer. Figuur 12 toont ter Borch met omliggende velden in 1641. Op de achtergrond is de Sint-Amanduskerk te zien. Het kasteel situeert zich ten westen van het onderzoeksterrein.



Figuur 15: Ter Borch, Sanderus, 1641 (Bron: Heemkundige Kring Molenbeke)

Diezelfde Nicolas de Beer laat in de periode 1654-1656 een landboek van de parochie Meulebeke samenstellen. Hierin is voor het eerst sprake van het Goet te Hoochpoorte dat zich nabij het projectgebied bevindt. De rustige periode in de 18^{de} eeuw wordt doorbroken wanneer de troepen van Lodewijk XV in 1744 de Kasselrij Kortrijk binnenvallen. In 1761 is het regiment van Saksen-Gotha in Meulebeke gelegerd. In de 18^{de} eeuw gebeuren verscheidene wegen-en infrastructuurwerken, ter bevordering van de verbinding met nabijgelegen dorpen en steden. De kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand wordt in 1756 opgericht, nabij het projectgebied. In 1772 wordt de kapel uitgebreid door het groeiend aantal bedevaarders. Aan het eind van de 18^{de} eeuw kent Meulebeke ca. 7000 inwoners waardoor het de grootste plattelandsgemeente van de kasselrij Kortrijk is. Gedurende de 18^{de} eeuw is er wederom een bloei van de vlasindustrie. Als centrum van de vlasnijverheid verkrijgt Meulebeke een marktoctrooi in 1784. Begin 1794 zijn er in Meulebeke Oostenrijkse troepen gelegerd. Op 19 juni 1794 komen de eerste Franse troepen binnen de dorpskern. Er is een inkwartiering van de soldaten in het kasteel Ter Borch. Aan de Oostrozebekestraat komt het hoofdkwartier met administratie.

De economie van Meulebeke beperkt zich in de 19^{de} eeuw tot de landbouw en linnennijverheid. De linnennijverheid ondergaat aan het midden van de 19^{de} eeuw een enorme crisis ten gevolge van invoerrechten in het buitenland, het verlies van de Spaanse markt (en zijn kolonies) en de concurrentie van de gemechaniseerde industrie. Meulebeke gaat gebukt onder pauperisme, mede door de landbouwcrisissen en epidemieën. Slechts in de tweede helft van de 19^{de} eeuw gebeurt een geleidelijke modernisering van de industrie. De belangrijkste nijverheden in Meulebeke zijn de handweef-en de karnijverheid. De voortschrijdende industrialisatie in de 20^{ste} eeuw uit zich in het optrekken van nieuwe fabrieken en brouwerijen. De tewerkstelling blijft het grootste in de textielnijverheid.

De Eerste Wereldoorlog begint te Meulebeke met de inval van het Duitse leger op 15 augustus 1914. Een "Ortskommandantur" wordt achtereenvolgens ingericht in het huis Roelandts op de Markt en in de pastorie; de kommandant zelf verblijft in het kasteel Ter Borch. Ook het kasteel Bossuyt wordt door de Duitsers bezet en herberg "Den Beer" wordt ingericht als "Soldatenheim". Fabrieken worden ontruimd en als voorraadschuren benut. De soldaten worden ingekwartierd bij burgers, boeren en vnl. in de school en het

klooster te Marialoop. Tijdens de periode 1917-1918 zijn er hevige gevechten tussen terugtrekkende Duitse troepen en het aanrukkende Franse leger. Op 18 oktober 1918 vindt de strijd om Meulebeke plaats. Gedurende de Tweede Wereldoorlog wordt een deel van de Belgische troepen gehuisvest in Meulebeke. Op 26 en 27 mei 1940 wordt de 'slag om Meulebeke gevochten'. Tijdens dit militair treffen zit de markt geprangd tussen het Duitse Leger dat vanuit het zuiden komt en het Belgische leger dat zich heeft ingegraven aan de spoorlijn Tielt-Ingelmunster. De Duitsers bezetten het Kasteel Ter Borcht en de Kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand.¹

1.3.3.1.2 Historische kaarten

De Ferrariskaart toont duidelijk bebouwing in het noordelijk deel van het onderzoeksterrein. De contour van deze bebouwing komt overeen met deze binnen het huidige gebouwenbestand, wat doet vermoeden dat het huidige bouwvolume een voorganger geeft die ten minste opklimt tot de tweede helft van de 18^{de} eeuw. De configuratie met omliggende gebouwen op de Ferrariskaart doet vermoeden dat het gebouw deel uitmaakte van een ruimere hoeve. Rondom de gebouwen is er bosgebied met laag kreupelhout waarneembaar. Het zuidelijk deel van de onderzoekzone is in gebruik als akkerland. Het verloop van de huidige Vuilputstraat en Steenstraat is reeds duidelijk waarneembaar.

Ten zuiden van het onderzoeksterrein situeert zich de omwalde hoeve 'Hooghe Poorte'. Dit is een verkeerde vermelding. Het betreft hier de historisch omwalde hoeve 'Goed te Potente'. Dit Goed is naar verluidt in oorsprong een tempeliershoeve waar in de 12^{de} eeuw een tiental mensen vermoord zijn en die in de loop der tijd eigendom geworden is van Jan de Beer, heer van Meulebeke. Vermoedelijk bevindt zich eertijds de vierschaar van de heerlijkheid 'Peperstraete' op het domein van de hoeve. De hoeve wordt pas gesloopt in de tweede helft van de 20^{ste} eeuw.²

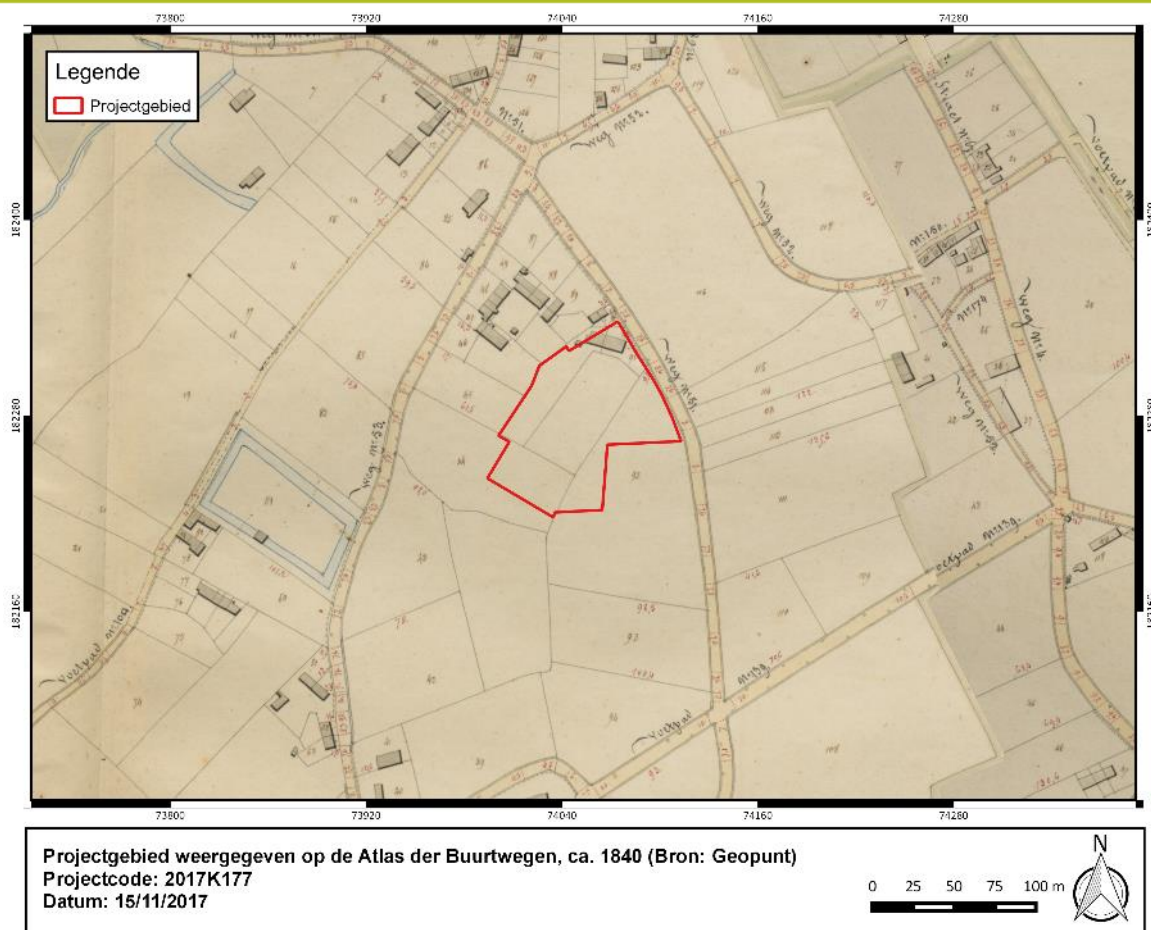
De Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart tonen continuïteit in de bebouwing in het noordelijk deel van het plangebied.

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Meulebeke, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122150> (geraadpleegd op 20 september 2016)

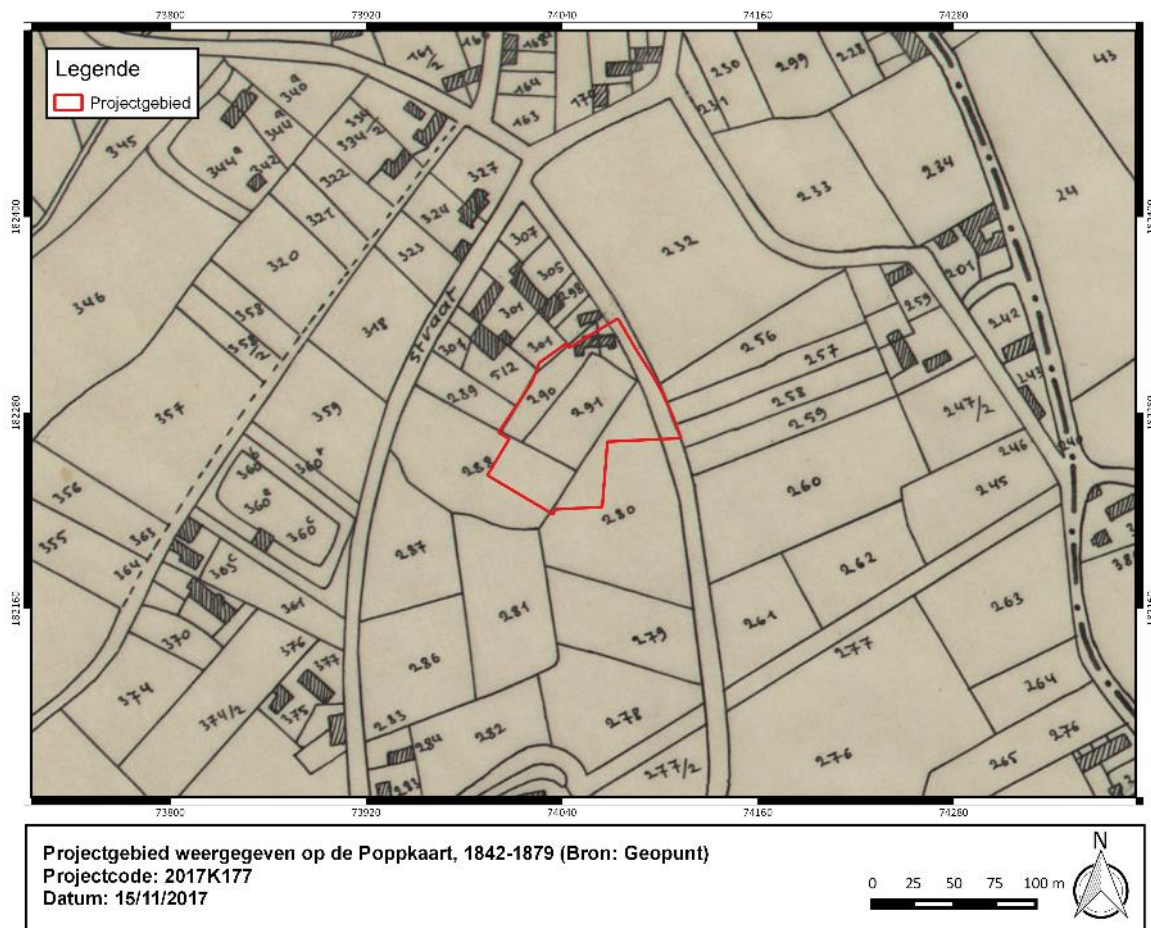
² Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Potentestraat [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/114485> (geraadpleegd op 16 november 2017).



Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Koninklijk Belgisch Rijksarchief).



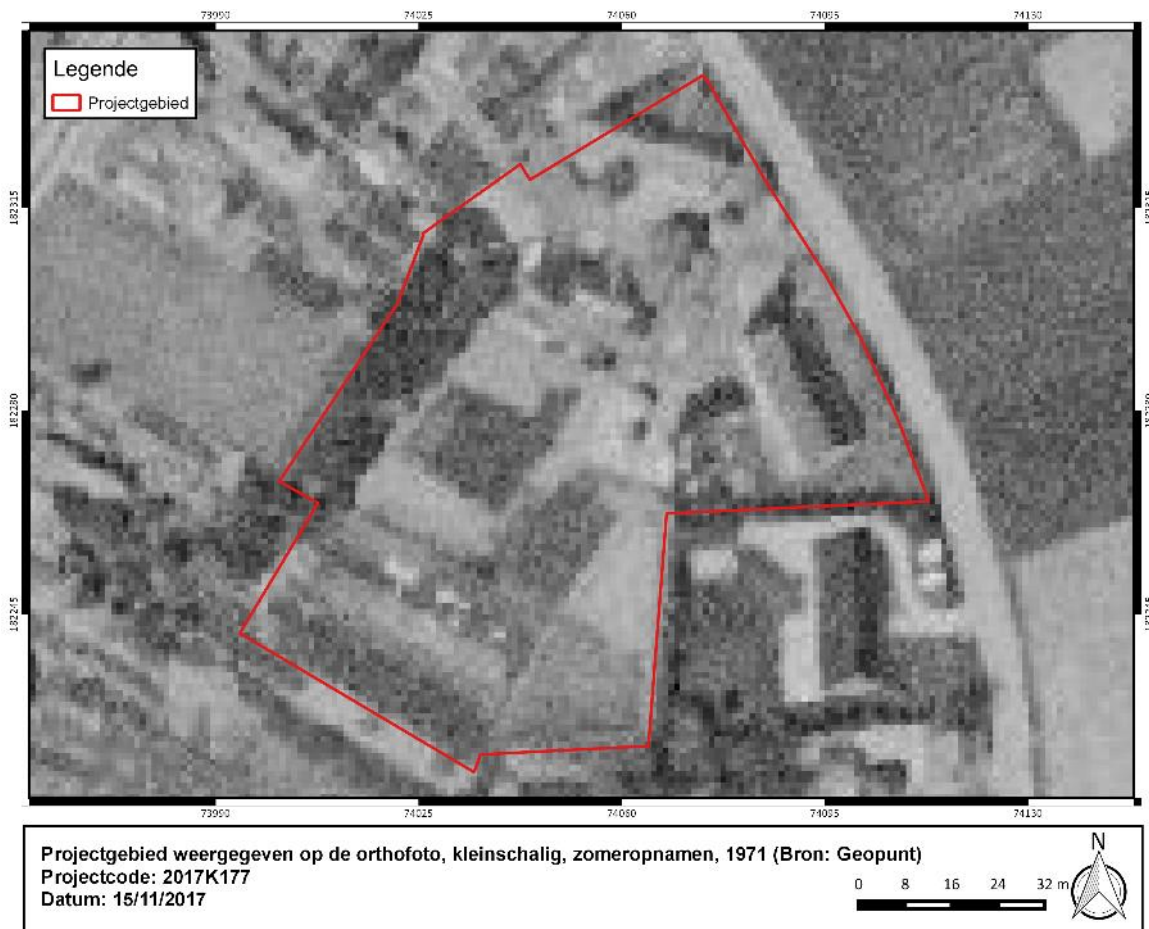
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).



Figuur 18: projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofoto - sequentie toont een evolutie in het bodemgebruik binnen de contouren van het plangebied gedurende de laatste decennia. Vanaf de orthofoto van 1971 is er duidelijk verspreide bebouwing waarneembaar binnen de contouren van het plangebied. Er is continuïteit in deze bebouwing waarneembaar op de orthofoto's 1979-1990 en 2000-2003. In de periode 1964-2016 situeerde zich ter hoogte van het onderzoeksterrein een kleinhandel in mazout, kolen en gas. De orthofoto van 2016 toont een verharde inrijlaan, binnenkoer, een aantal bouwstructuren, verspreide vegetatie en tuingebied. Centraal situeren zich twee mazouttanks. Op de meest recente orthofoto is te zien dat de twee mazouttanks (2x 117000 liter) afgebroken zijn. Tevens is centraal een voormalige kolenopslag gesloopt.



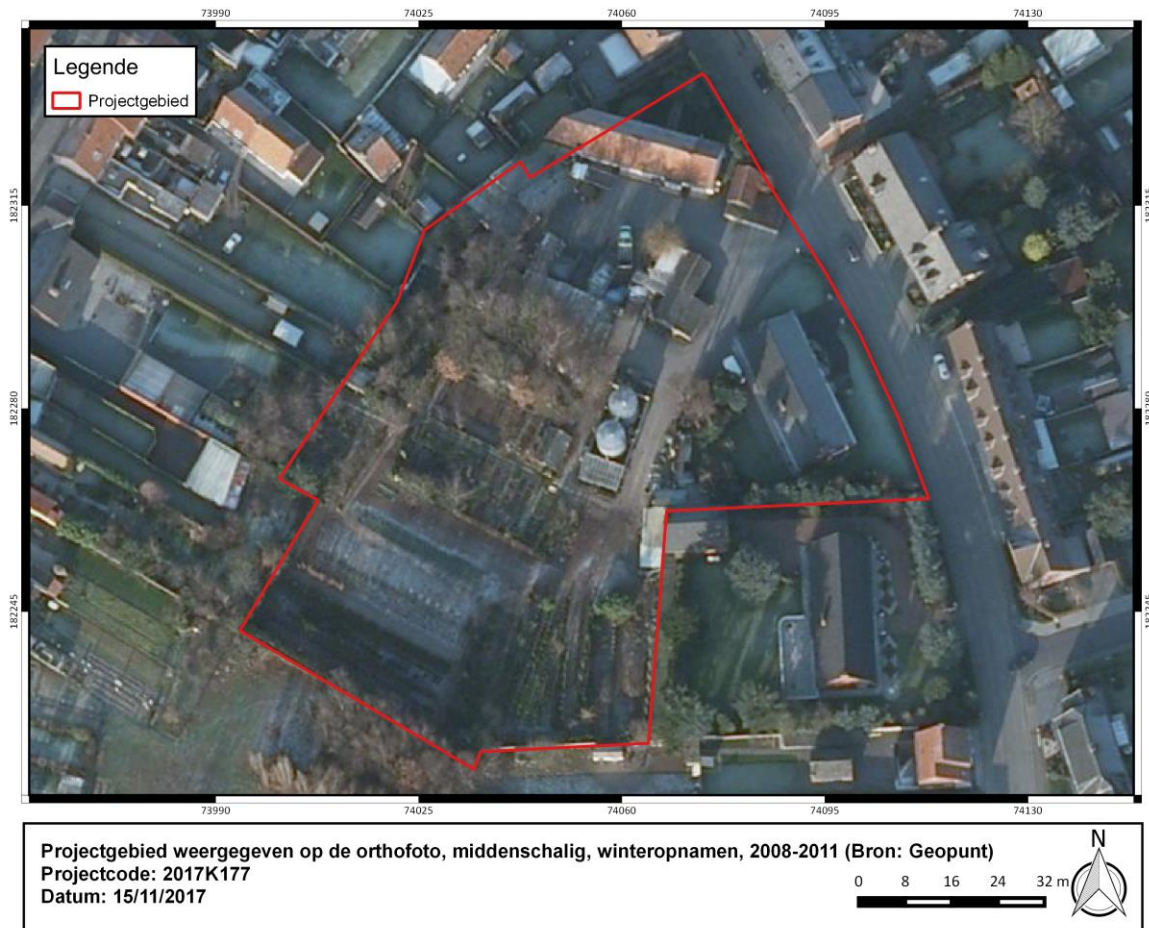
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).



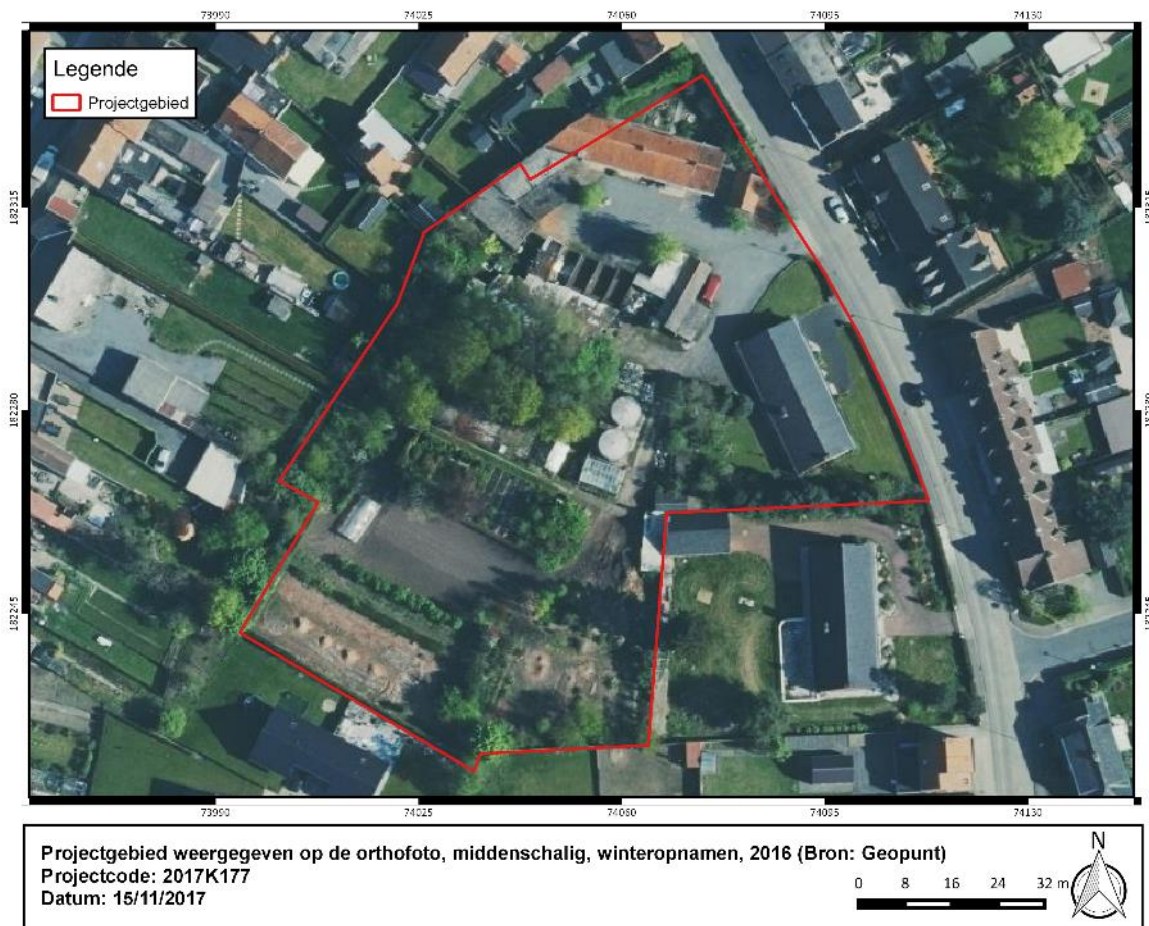
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).



Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).



Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).



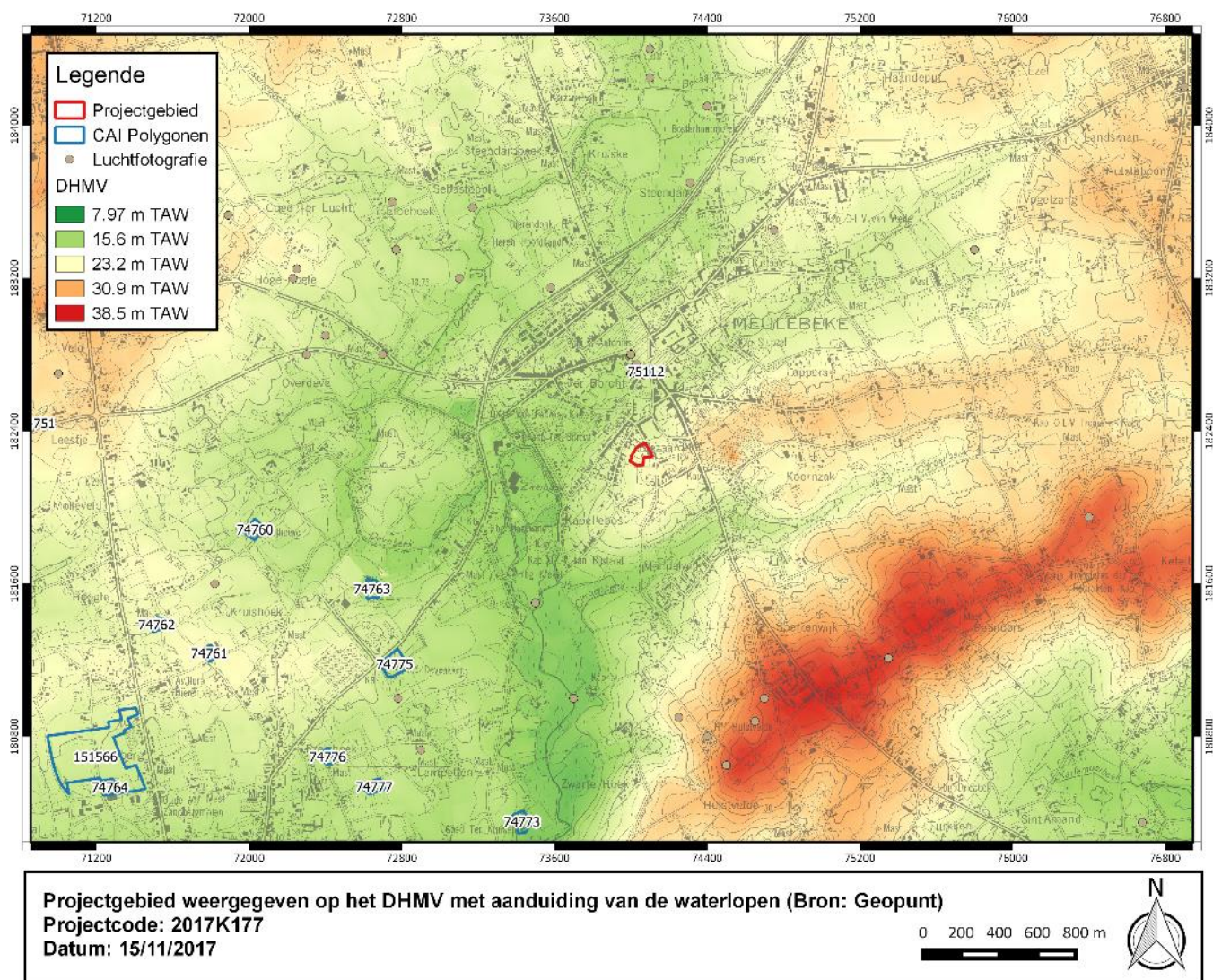
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).



Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:



Figuur 25: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Bekende archeologische vindplaatsen

Bekende archeologische vindplaatsen in de omgeving zijn schaars. In 2010 voerde Soresma een proefsleuvenonderzoek uit ca. 3 kilometer ten zuidwesten van het onderzoeksterrein. Bij deze prospectie werden steentijdfragmenten aangetroffen, een aantal middeleeuwse grachten, 17^e eeuwse pijpenaarde én paalsporen en kuilen die niet exact konden worden gedateerd. Tevens kon een plattegrond van een vol-middeleeuws gebouw worden gelokaliseerd. Mogelijk situeerden zich in de nabije omgeving nog bijgebouwen. Naast een aantal grachten en greppels werd ook vol-middeleeuws aardewerk aangetroffen.

151566	Mechanische prospectie (2010); NK: 15 meter Steentijd: silex (o.a. retoucheafslag) Volle middeleeuwen: kuil met volmiddeleeuws materiaal - plattegrond van een gebouw met in de sporen aardewerk dat in de volle middeleeuwen kan geplaatst worden - mogelijke aanwezigheid van (meerdere) bijgebouw(en) – grachten – 2 greppels – één stuk bot - grijs, vroegrood, rood aardewerk; aardewerk met loodglazuur; steengoed - Middeleeuwen: grachten 17^{de} eeuw: pijpenaarde, pijpensteeltjes en -kopjes 18^{de} eeuw: site met walgracht (vastgesteld via cartografische indicatoren) Onbepaald: paalsporen en kuilen (lage densiteit); mogelijk te interpreteren als spijker of hooiopper? - diverse kuilen Bron: Hantson W. e.a. 2010, Archeologisch proefsleuvenonderzoek Ingelmunster Zandberg, Soresma nv.
--------	---

II. Archeologische Indicatoren

Een toevalsvondst uit 1963 ter hoogte van de kerk wijst op resten van klokgieten in de volle middeleeuwen. Tevens zijn een ruim aantal historisch-cartografische indicatoren gekend die wijzen op verspreide laat-middeleeuwse hoevebouw.

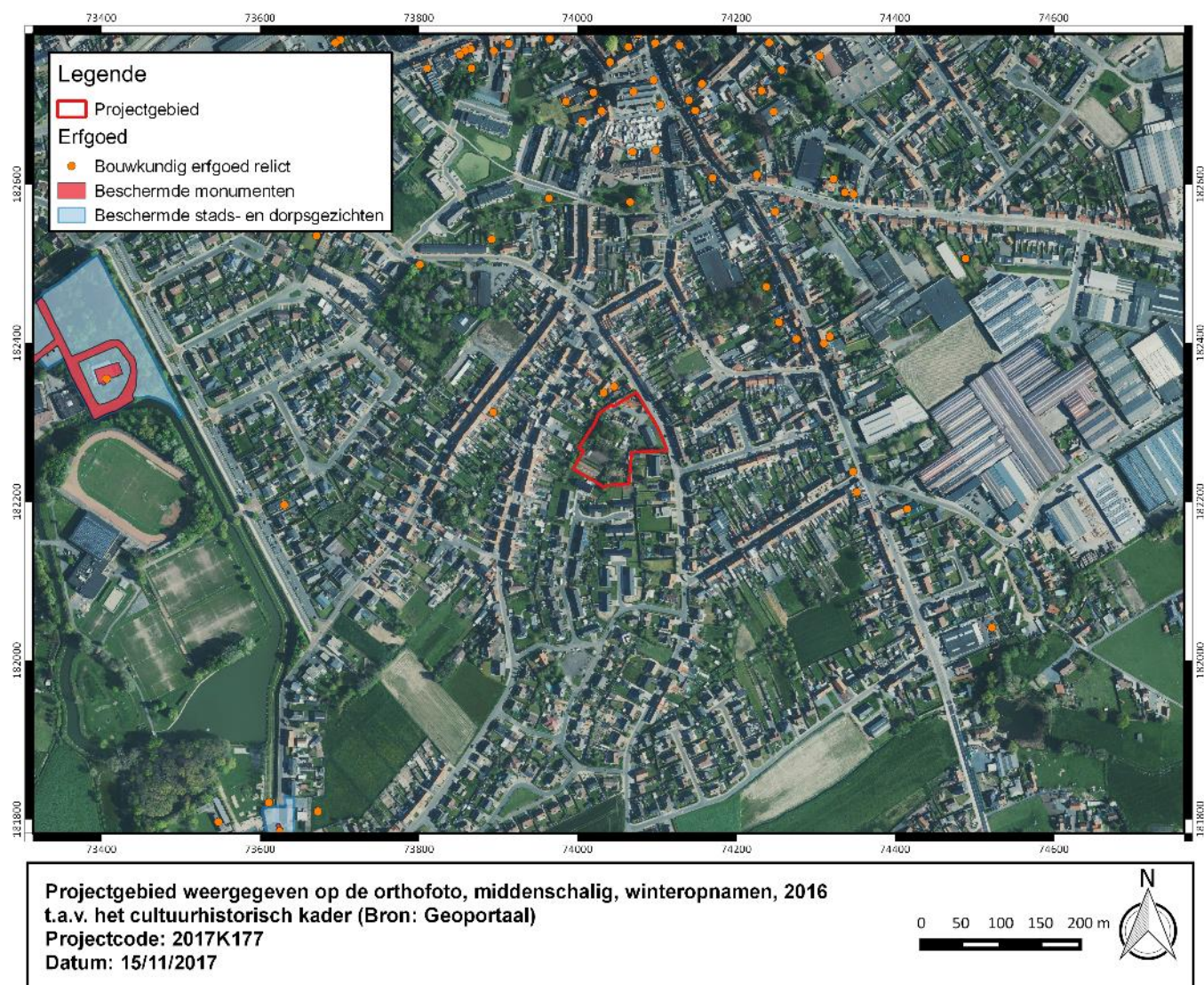
Toevalsvondsten

75112	Toevalsvondst; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: - sleuf in de kerk van westtoren tot aan het koor - geen sporen van vroegere fasen, wel resten van klokgieten Bron: Devliegheer, L. 1963: Meulebeke, Archeologie 1963.1, 16.
-------	---

Historisch-cartografische en iconografische data

74760	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
74761	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
74762	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
74763	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
74764	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
74773	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
74775	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
74776	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
74777	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht

1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader



Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).

Binnen de contouren van het onderzoeksterrein zijn geen erfgoedwaarden gekend. Precies ten noorden van de onderzoekslocatie situeren zich een aantal bouwkundige erfgoedrelicten. Het betreft boerenarbeidershuizen uit het tweede kwart van de 19^{de} eeuw. Volgens het kadaster zijn deze huizen een in 1845 uitgevoerde herbouwen van een bestaande tweewoonst (zie gebouwconfiguratie op de Ferrariskaart). De gebouwen zijn achteringelegd en toegankelijk via smal voetgangerssteegje.³

³ Geoportaal

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling met 14 loten en bijhorende infrastructuur met aansluiting op de Vuilputstraat te Meulebeke. Het terrein is ca. 0,77 ha groot en werd tot voor kort ingenomen door een kleinhandel voor mazout, kolen en gas. De aanwezige bebouwing wordt in het kader van de geplande ontwikkeling gesloopt. Het OBBO heeft geen noemenswaardige vervuiling gedetecteerd.

Landschappelijk gezien is het Meulebeke gelegen in de zandleemstreek, op een uitloper het plateau van Tielt. Een kilometer ten westen van de planlocatie stroomt de Devebeek. De ondergrond is opgebouwd uit Weichseliaan eolisch dek, het sediment bestaat uit lemig zand. Deze gegevens impliceren een éénduidige verticale stratigrafie waarbij eventueel aanwezig erfgoed zichtbaar is onder de bouwvoor.

Cartografische bronnen wijzen op een grotendeels rurale omgeving van het plangebied. De kaart van Ferraris geeft een gebruik als akker aan. In het noorden van het projectgebied is een hoeve afgebeeld die ook aangeduid is op de Atlas der buurtwegen. Vermoedelijk gaat het huidige gebouw in het noorden van het terrein terug op hetgeen is afgebeeld op de Kabinetskaart. Mogelijk hebben de activiteiten rondom deze hoeve een impact nagelaten op het bodemarchief. De sequentie orthofoto's toont dat het rurale karakter vanaf de late jaren '70, begin jaren '80 overgaat naar een residentieel gegeven.

Op het plangebied of de directe omgeving zijn geen archeologische waarden gekend. Ook in de ruime omgeving zijn gekende archeologische vindplaatsen schaars. Waarschijnlijk reflecteert dit een gebrek aan onderzoek en niet zozeer de archeologische realiteit. De gekende waarden in de ruime omgeving betreffen in hoofdzaak hoeves met walgracht waarvan de locatie vermoed wordt op basis van cartografische indicatoren.

Concreet is er een vrij generieke verwachting inzake de aanwezigheid van archeologisch erfgoed in de vorm van sporenarcheologie. Er kan uitgegaan worden van een éénduidige bodemkundige situatie waarbij eventueel aanwezige resten zichtbaar zijn onder de teelaarde. Er is gelet de bodemopbouw en het landgebruik geen verwachting inzake gunstige bewaringscondities met betrekking tot artefactenconcentraties. De meest geschikte onderzoeksmethode conform het verwachtingspatroon is een proefsleuvenonderzoek.

1.4.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Het bureau onderzoek heeft geen argumenten aan het licht gebracht waardoor aangenomen kan worden dat grote delen van het terrein vrij zijn van archeologisch erfgoed. De impact van de aanwezige bebouwing op het bodemarchief kan geëvalueerd worden tijdens het proefsleuvenonderzoek.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	2017K177
Onderwerp	Meulebeke Vuilputstraat
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	4
Type plan	Foto
Onderwerp plan	Huidige toestand van het terrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	5
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Meeest recent

Plannummer	6
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Verkavelingsplan
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	7
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017

Plannummer	10
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017

Plannummer	11
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017

Plannummer	12
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2017

Plannummer	13
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017

Plannummer	14
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017

Plannummer	15
Type plan	Historische afbeelding
Onderwerp plan	Ter Borch
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1641

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferrariskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	18
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	22
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	23
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	24
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Meest recent

Plannummer	25
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017

Plannummer	26
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Cultuurhistorisch kader
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/11/2017